

การใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

The Sufficiency Economy Philosophy using the Waste Management in Community

สนุก สิงห์มาตร¹

Sanook Singmatr¹

มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย¹

Mahamakut Buddhist University¹

E-mail : rock800000@hotmail.com

บทคัดย่อ

การสำรวจข้อมูลด้านการจัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องหาทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหาในอีกแนวทางที่สามารถจะจัดการกับปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง รวมทั้งมีข้อเสนอแนะแนวทางการจัดการขยะของชุมชน พอสรุปได้ คือ 1) ความพอประมาณ ประกอบด้วย การใช้สิ่งของที่จำเป็น เพียงพอต่อความเป็นอยู่ มีอาหารที่พอประมาณ ใช้สอยสิ่งของเครื่องอุปโภค บริโภคเพียงพอสำหรับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ไม่ให้เหลือใช้จนกลายเป็นขยะ และล้นไปก่อความลำบากให้กับบุคคลอื่น เป็นต้น 2) ความมีเหตุผล คือ การคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ การบริหารจัดการขยะของชุมชนก็เช่นเดียวกัน หากรู้ถึงเหตุและผลว่า บ้านเรือนใดมีขยะที่เกิดจากการควบคุมก็จะส่งผลต่อไปเป็นขยะของชุมชน การแก้ไขปัญหา ก็จะยุ่งยากมากขึ้น 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านการต่างๆ เช่น การสร้างทัศนคติ การสร้างเจตคติถึงปัญหาขยะมูลฝอยและช่วยกันหาทางป้องกันปัญหาให้กับคนในชุมชนก็เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีอย่างหนึ่งในการแก้ไขปัญหาขยะของชุมชนเช่นเดียวกัน การมีกฎระเบียบ กฎหมาย ข้อตกลง มติทางสังคมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย เป็นต้น 4) เงื่อนไขความรู้ คือการมีความรอบรู้เกี่ยวกับ วิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน เช่น คนในชุมชน ผู้นำ องค์กรที่เกี่ยวข้องต้องสร้างการรับรู้ที่จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รู้จักค้นคว้า เทคนิค วิธีการ เทคโนโลยีหรือแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีในชุมชนนั้นอย่างชาญฉลาด การหาเทคโนโลยี/เครื่องมือในการสร้างระบบการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน ให้สนับสนุนอุปกรณ์และงบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยีในการพัฒนาบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน และ 5) การมีคุณธรรม คือ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้

สติปัญญาในการดำเนินชีวิต การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ต้องตั้งบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ ตั้งใจ มีความอดทนต่อการแก้ปัญหา อนึ่งในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนก็เช่นกัน ทุกคนต้องมีคุณธรรม ไม่ก่อปัญหาให้คนอื่น ชุมชนอื่น รักษากฎกติกาของชุมชน กฎหมายของรัฐ ปฏิบัติตามมติข้อตกลงของสังคมอย่างเคร่งครัด เช่น การทิ้งขยะในถังขยะ การจ่ายค่าบริการการจัดเก็บขยะ การไม่สร้างภาระขยะให้กับครัวเรือนอื่นๆ เป็นต้น

คำสำคัญ : ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง; การจัดการขยะมูลฝอย

ABSTRACT

The survey data management of waste in Thailand, found the amount of community waste is increasing every day, so that, it is imperative that relevant agencies find a way to work together to solve the problem. In another way that can deal with the above problems. The authors propose to use the philosophy of sufficiency economy, as well as offering guidelines for waste management of the community, it is concluded 1) Modesty include use of necessities enough for alive, Have enough food, home appliances, consume enough for yourself, family, community not to be left to become garbage and to overwhelm others, etc. 2) Rationality is taking into account the expected effects of such actions carefully. Community waste management is the same if you know the cause and effect of any junk that houses over of control, it will affect a community's waste the issue is more complicated. 3) Good immunity is prepare for the impact and change of the various for example, to create a positive attitude creating a positive attitude about the problem of solid waste and helping to find a way to prevent problems for the people in the community is also a good way to solve the problem of community waste, laws, regulations, agreements, social measures related to waste management, etc. 4) Conditions Knowledge is the knowledgeable scholars on various relevant aspects for example, people in the community, leaders, and organizations need to create awareness that will help them solve future problems known research techniques, technologies or approaches in the management of solid waste in the community wisely finding a mechanism / tools for building a village development system, support equipment, personnel, budget and technology in the development of community solid waste management and 5) The morality are aware of the virtues, honesty and patience, with

patience, Use mind to live, solid waste management, community, be set on the basis of honesty, have the patience to solve the problem, also, to solve the problem of solid waste of the community as well, everybody has to be moral, not pose a problem for other communities to maintain rules of Community law of the state strictly follow the agreement of the society, like dumping garbage in the bin, Paying for a garbage service, not to create a burden for household waste so on.

Keywords : Sufficiency Economy Philosophy; Waste Management in Community

1. บทนำ

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงมีพระราชดำรัสชี้แนะแนวทางการดำเนินชีวิตแก่พสกนิกรชาวไทย มาโดยตลอดนานกว่า 50 ปี ตั้งแต่ก่อนวิกฤติการณ์ทางเศรษฐกิจ และเมื่อภายหลังได้ทรงเน้นย้ำแนวทางการแก้ไขเพื่อให้รอดพ้นและสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืนภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และความเปลี่ยนแปลงต่างๆ โดยพระองค์ท่านจะทรงเน้นย้ำแนวทางการพัฒนาที่อยู่บนพื้นฐานของการพึ่งตัวเอง ความพอมีพอกิน พอมีพอใช้ การรู้จักความพอประมาณ การคำนึงถึงความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หลักการดำเนินชีวิตประจำวันจำเป็นต้องมีความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีการมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควร ซึ่งหลักการนี้เป็นการนำคำนิยามตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาประยุกต์ใช้ในชีวิตรประจำวัน ทำให้คนเราสามารถพึ่งตนเองได้ เมื่อคนพึ่งตนเองได้แล้ว ชุมชนและสังคมจะมีความมั่นคงมีการพัฒนาที่ยั่งยืน พร้อมรับมือกับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ทุกขณะ จะเห็นได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเรื่องใกล้ตัวที่สามารถนำมาปฏิบัติได้ (กรมการพัฒนาชุมชน, 2548) ตามกรอบแนวคิดและทิศทางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 พ.ศ. 2555 – 2559 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (ส.ศ.ช) ได้อัญเชิญแนวปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามพระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 9 มาเป็นที่ยึดเหนี่ยวนำทางในการพัฒนาและบริหารประเทศโดยยึดหลักการความพอเพียงจำเป็นจะต้องใช้ความรู้ ทั้งความรู้ในหลักวิชาและความรู้ในตัวคนที่สะสมจากประสบการณ์ชีวิตจริงเป็นภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรอบคอบในการนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงเข้าด้วยกันอย่างรอบด้านและนำไปใช้ในการวางแผนและดำเนินการพัฒนาอย่างระมัดระวัง เป็นไปตามลำดับขั้นตอนและสอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของวิถีชีวิตสังคมไทย เพื่อป้องกันความผิดพลาดล้มเหลวและเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จได้อย่างสมบูรณ์และเกิดประโยชน์สูงสุดต่อการพัฒนาประเทศ ขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างศีลธรรมทางจิตใจของคนในชาติในทุกภาคส่วนและทุก

ระดับโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักวิชาการ และนักธุรกิจเอกชน ให้มีสำนึกใน คุณธรรม มีจริยธรรมและความซื่อสัตย์สุจริตในการปฏิบัติหน้าที่และดำเนินชีวิตด้วยความเพียร คือ ความอดทนขยันหมั่นเพียร มีสติปัญญาความรอบรู้ และความรอบคอบ อันจะเป็นภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ให้พร้อมเผชิญต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นทั้งในระดับครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2550) รวมไปถึงการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงไปใช้ในวิถีประจำวันในการพัฒนาตนเองด้านการจัดการสิ่งแวดล้อม สภาพแวดล้อมหรือการจัดการสิ่งที่เหลือจากการใช้งานที่เรียกว่า “ขยะ” นั้นเอง

จากรายงานสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานไว้ว่า ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลก และปัจจัยภายในประเทศทั้งเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเพิ่มขึ้นของประชากร การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งการเจริญเติบโตและการแข่งขันทางด้านการค้าและการลงทุน ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเกินศักยภาพในการรองรับของระบบนิเวศนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 137) สถานการณ์มลพิษและสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ เช่น มลพิษทางอากาศ น้ำและขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเสื่อมโทรมและรุนแรงเพิ่มขึ้นจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ การขยายตัวของชุมชน และพฤติกรรมการใช้บริโภคที่ฟุ่มเฟือย (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2555 : 139) การสำรวจสถานการณ์ขยะมูลฝอยของประเทศในปี 2553 ปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนมีจำนวน 15.2 ล้านตัน แต่ได้รับการจัดการอย่างถูกต้องเพียงร้อยละ 38 และมีอัตราการนำกลับมาใช้ประโยชน์ใหม่เพียงร้อยละ 26 (สำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2554 : 140)

นโยบายของรัฐบาลในด้านการจัดการขยะมูลฝอย พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรีได้ประกาศให้ “ขยะเป็นวาระแห่งชาติ” และได้แถลงนโยบาย โดยให้ความสำคัญในการเร่งรัดแก้ไขปัญหาการจัดการขยะเป็นลำดับแรก ส่งเสริมให้เกิดกลไกการคัดแยกขยะเพื่อนำกลับมาใช้ใหม่ให้มากที่สุด เร่งกำจัดขยะมูลฝอยตกค้างสะสมในสถานที่กำจัดขยะในพื้นที่วิกฤติ พื้นที่ใดที่สามารถจัดการขยะมูลฝอยโดยการแปรรูปเป็นพลังงานก็จะสนับสนุนให้ดำเนินการ ส่วนขยะอุตสาหกรรมนั้น กำหนดให้ทิ้งในบ่อขยะอุตสาหกรรมที่สร้างขึ้นอย่างถูกต้องตามมาตรฐาน สำหรับขยะของเสียอันตราย ขยะอิเล็กทรอนิกส์ และขยะติดเชื้อจะพัฒนาระบบกำกับติดตามตรวจสอบและเฝ้าระวังไม่ให้มีการลักลอบทิ้งรวมทั้งจัดการสารเคมี ให้ความสำคัญในการจัดการอย่างครบวงจร และใช้มาตรการทางกฎหมายและการบังคับใช้กฎหมายอย่างเด็ดขาด (คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี, 2557 : 17) จากปัญหาที่กล่าวมาได้มีการจัดลำดับจังหวัดที่มีปัญหาวิกฤติด้านการจัดการขยะมูลฝอยของประเทศไทย โดยพิจารณาจากปริมาณขยะมูลฝอยที่ไม่ได้รับการบริการเก็บขน และขยะที่ถูกนำไปกำจัดแบบไม่ถูกต้อง พบว่า จังหวัดที่มีภาวะวิกฤติ

ปัญหาการจัดการขยะมูลฝอย 10 อันดับแรก ได้แก่ สงขลา สมุทรปราการ กาญจนบุรี นครศรีธรรมราช สุราษฎร์ธานี ราชบุรี เพชรบุรี แพร่ ปราจีนบุรี และพระนครศรีอยุธยา ซึ่งจังหวัดมหาสารคาม อยู่ในอันดับที่ 27 ของประเทศไทย (กรมควบคุมมลพิษ, 2556 : 2-5)

จากที่กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียนจึงศึกษาถึงการใช้อย่างมีประสิทธิภาพของเศรษฐกิจพอเพียงที่เป็นที่รู้จักและเป็นที่ยอมรับในสังคมไทยและสังคมโลกมาปรับใช้ในการบริหารจัดการขยะที่กำลังจะเป็นปัญหาสังคมในปัจจุบันและอนาคตของชุมชน อย่างน้อยก็เป็นแนวทางที่จะนำเสนอให้สังคมได้รับทราบและเพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน

2. แนวคิดเกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

2.1 ที่มาของเศรษฐกิจพอเพียง

เศรษฐกิจพอเพียง เป็นหนึ่งในแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่ได้พระราชทานเป็นปรัชญาในการดำรงชีวิต ที่ยึดหลักความพอเหมาะ พอดี มีเหตุผลและความไม่ประมาท ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงถือปฏิบัติด้วยพระองค์เอง ทำอย่างต่อเนื่องยาวนานดำรงชีวิตเป็นแบบอย่างได้อย่างสมบูรณ์อีกทั้งได้พระราชทานพระราชดำริให้แก่คนไทยนำไปปฏิบัติตั้งแต่ปี 2517 ดังพระบรมราโชวาทในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรมหาวิทาลัยเกษตรศาสตร์ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ 18 กรกฎาคม 2517 (ชมรมคนรักในหลวง, 2557 : ออนไลน์) ความตอนหนึ่งว่า

“การพัฒนาประเทศจำเป็นต้องทำตามลำดับขั้นต้องสร้างพื้นฐาน คือความพอมี – พอกิน พอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่เป็นเบื้องต้นก่อน โดยใช้วิธีการและใช้อุปกรณ์ที่ประหยัดแต่ถูกต้องตามหลักวิชาการเมื่อได้พื้นฐานที่มั่นคงพร้อมพอควรและปฏิบัติได้แล้วจึงค่อยสร้าง ค่อยเสริมความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจขั้นสูงขึ้นไปโดยลำดับต่อไป หากมุ่งแต่จะทุ่มเทสร้างความเจริญ ยกเศรษฐกิจขึ้นให้รวดเร็วแต่ประการเดียวโดยไม่ให้แผนปฏิบัติการสัมพันธ์กับสภาวะของประเทศและของประชาชนโดยสอดคล้องด้วย ก็จะเกิดความไม่สมดุลในเรื่องต่างๆ ขึ้น ซึ่งอาจกลายเป็นความยุ่งยากล้มเหลวได้ในที่สุด ดังเห็นได้ที่อารยประเทศหลายประเทศกำลังประสบปัญหาทางเศรษฐกิจอยู่ในเวลานี้”

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้ทรงมีพระราชดำรัสเนื่องในโอกาสวันเฉลิมพระชนมพรรษา วันพุธที่ 4 ธันวาคม 2517 (ชมรมคนรักในหลวง, 2517 : ออนไลน์) ความตอนหนึ่งว่า

“...คนอื่นจะว่าอย่างไรก็ช่างเขา จะว่าเมืองไทยล้าสมัย ว่าเมืองไทยไม่มีสิ่งที่สมัยใหม่แต่เราอยู่พอมีพอกินและขอให้ทุกคนมีความปรารถนาที่จะให้เมืองไทย พออยู่พอกิน มีความสงบและทำงานตั้งจิตอธิษฐาน ตั้งปณิธานในทางนี้ ที่จะให้เมืองไทยอยู่แบบพอยู่พอกิน ไม่ใช่ว่าจะรุ่งเรื่องอย่างยอด แต่ว่ามี ความพอยู่พอกิน มีความสงบ เปรียบเทียบกับประเทศอื่นๆ ถ้าเรารักษาความพอยู่พอกินนี้ได้ เราก็จะยอดยิ่งยวดได้...”

พระบรมราชาโฆวาทินี้ชี้ให้เห็นว่า แนวทางการพัฒนาที่เน้นการขยายตัวทางเศรษฐกิจของประเทศ เป็นหลักแต่เพียงอย่างเดียวโดยไม่มีความสอดคล้องกับสถานะของประเทศและของประชาชนอาจทำให้เกิดปัญหาได้ จึงทรงเน้นการพอมีพอกินพอใช้ของประชาชนส่วนใหญ่ในเบื้องต้นก่อน เมื่อมีพื้นฐานความมั่นคงพร้อมพอสมควรแล้ว จึงค่อยสร้างความเจริญและฐานะทางเศรษฐกิจให้สูงขึ้น ซึ่งเป็นเน้นพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไปเพื่อให้เกิดความมั่นคงและยั่งยืนต่อไป

2.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

กรมการพัฒนาชุมชน (2548 : 1) เศรษฐกิจพอเพียง เป็นปรัชญาชี้ถึงแนวการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกๆระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนาและการบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน ทางสายกลาง โดยเฉพาะการพัฒนาเศรษฐกิจ เพื่อให้ก้าวทันต่อโลกโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้ จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่ง ในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอนและขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติโดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎีและนักธุรกิจในทุกระดับ ให้มีความสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติ ปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี สิ่งที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงประกอบพระราชกรณียกิจในรัชกาลโดยทรงยึด ประโยชน์สุข ของประชาชนชาวไทยเป็นเป้าหมาย การดำเนินการในทุกโครงการเป็นไปโดยประชาชนเป็นผู้ได้ประโยชน์แท้จริงตลอดเวลาจะเห็นได้ชัดถึงพระปฐมบรมราชโองการที่ว่า เราจะครองแผ่นดินโดยธรรม เพื่อประโยชน์สุขแห่งมหาชนสยาม นั้น เป็นนโยบายที่สั้นที่สุดในโลก คือมีแค่เพียงประโยคเดียว แต่การดำเนินการตามนโยบายนั้น กลับยาวนานต่อเนื่องและจริงจังที่สุดในโลกอีกเช่นกัน

กรมการพัฒนาชุมชน (2548 : 3) ได้กล่าวถึงปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีหลักพิจารณาอยู่ 5 ส่วน ดังนี้

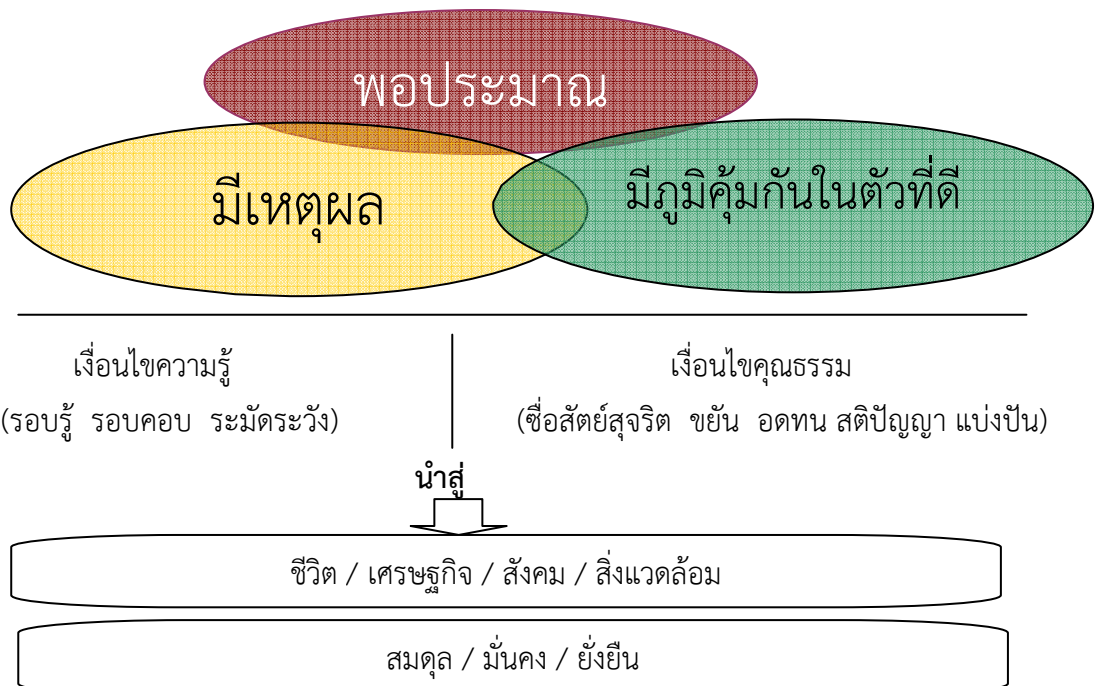
1. กรอบแนวคิด เป็นปรัชญาที่ชี้แนะแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนในทางที่ควรจะเป็นโดยมีพื้นฐานมาจากวิถีชีวิตดั้งเดิมของสังคมไทยสามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้ตลอดเวลาและเป็นการมองโลกเชิงระบบที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลามุ่งเน้นการรอดพ้นจากภัยและวิกฤตเพื่อความมั่นคงและความยั่งยืนของการพัฒนา

2. คุณลักษณะเศรษฐกิจพอเพียงสามารถนำมาประยุกต์ใช้กับการปฏิบัติตนได้ในทุกระดับ โดยเน้นการปฏิบัติบนทางสายกลางและการพัฒนาอย่างเป็นขั้นตอน

3. คำนิยาม ความพอเพียงจะต้องประกอบด้วย 3 คุณลักษณะพร้อมกันดังนี้ 1) ความพอประมาณ หมายถึง ความพอดีที่ไม่น้อยเกินไปและไม่มากเกินไปโดยไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่น เช่น การผลิตและการบริโภคที่อยู่ในระดับพอประมาณ 2)การมีเหตุผล หมายถึงการตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้นจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้องตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ 3) การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัว หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล

4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับความพอเพียงนั้น ต้องอาศัยทั้งความรู้ และคุณธรรมเป็นพื้นฐาน กล่าวคือ เงื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผนและความระมัดระวังในขั้นปฏิบัติ เงื่อนไขคุณธรรม ที่จะต้องเสริมสร้าง ประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต

2.3 แนวทางปฏิบัติ/ผลที่คาดว่าจะได้รับ จากการนำปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง ประยุกต์ใช้ คือการพัฒนาที่สมดุลและยั่งยืน พร้อมรับต่อการเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน ทั้งด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม ความรู้และเทคโนโลยี ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง สามารถสรุปกรอบแนวคิด ได้ดังนี้

แผนภูมิที่ 1 สรุปกรอบแนวคิดของปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง(กรมการพัฒนาชุมชน, 2548 : 34)

3. ข้อเสนอการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

การจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตามหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ผู้เขียนมีข้อเสนอในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน โดยอาศัยหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อบริหารจัดการขยะที่กำลังจะเป็นปัญหากับสังคมในปัจจุบันและอนาคตของชุมชน อย่างน้อยก็เป็นแนวทางอีกแนวทางหนึ่งที่จะนำเสนอให้สังคมได้รับทราบและเพื่อเป็นประโยชน์ในการบริหารจัดการ ซึ่งมีข้อเสนอดังต่อไปนี้

1. ความพอประมาณ หมายถึง การพอประมาณในทุกอย่าง มีความพอดีไม่มากหรือน้อยจนเกินไปโดยต้องไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อน เช่น การประกอบด้วยการใช้สิ่งของที่เป็นเพียงพอต่อความเป็นอยู่ มีอาหารที่พอรับประทาน ใช้สอยสิ่งของเครื่องอุปโภค บริโภคเพียงพอสำหรับตนเอง ครอบครัว ชุมชน ไม่ให้เหลือใช้จนกลายเป็นขยะ และล้นไปก่อความลำบากให้กับบุคคลอื่น เป็นต้น ความพอประมาณจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่คนในชุมชนพึงระลึกเสมอว่า สิ่งใดก็ตามที่มีมากเกินไปจนเหลือ นั้นอาจเป็นปัญหาตามมาในอนาคตนั่นเอง ดังนั้น จึงต้องพิจารณาให้รอบคอบในการใช้สอยสิ่งใดหรือจะเลือกใช้สิ่งใด ให้เลือกเพียงสำหรับการใช้สอยที่พอประมาณ เนื่องจากหากมีความพอประมาณสิ่งที่เหลือใช้ที่เรียกว่า “ขยะ” ก็จะไม่เกิดขึ้นหรือเกิดขึ้น หรือเกิดขึ้นก็สามารถจัดการหรือควบคุมได้ นั่นเอง

2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่างรอบคอบ ในครอบครัวหนึ่ง หรือชุมชนหนึ่งๆ ย่อมสามารถที่จะใช้เหตุและผลในการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งได้ การบริหารจัดการขยะของชุมชนก็เช่นเดียวกัน หากรู้ถึงเหตุและผลว่า บ้านเรือนใดมีขยะที่เกินจากการควบคุมก็จะส่งผลกระทบต่อเป็นขยะของชุมชน การแก้ไขปัญหาขยะก็จะยุ่งยากมากขึ้น ดังนั้น หากเรามีเหตุและผลในการควบคุมแหล่งที่จะก่อให้เกิดขยะคือเริ่มจากจุดแรกคือครัวเรือนที่มีความพอดีพอประมาณ ย่อมไม่ส่งผลเป็นปัญหาด้านขยะให้กับชุมชนได้นั่นเอง

3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล ที่จะส่งผลกระทบต่อเราอย่างไร ส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร กรณีการบริหารจัดการขยะก็เช่นเดียวกัน หากตัวเรา ครอบครัวเรา คนในชุมชนเรามีภูมิคุ้มกันด้านนี้ ช่วยเหลือเกื้อกูล มีความเข้มแข็งในการช่วยกันบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยช่วยกัน ปัญหาเหล่านั้นก็จะไม่ส่งผลกระทบต่อในด้านลบแก่ชุมชน ครอบครัวเรา หรือตัวเรา เช่น การสร้างทัศนคติ การสร้างเจตคติถึงปัญหาขยะมูลฝอยและช่วยกันหาทางป้องกันปัญหาให้กับคนในชุมชนก็เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีอย่างหนึ่งในการแก้ไขปัญหาขยะของชุมชนเช่นเดียวกัน การมีกฎระเบียบ กฎหมาย ข้อตกลง มติทางสังคมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะมูล เป็นต้น ดังนั้น ในด้านการสร้างภูมิคุ้มกันที่ดีนั้นต้องร่วมมือกันของทุกฝ่าย ตั้งแต่คนในชุมชน หน่วยงานรัฐ เอกชน หรือภาคเครือข่ายด้วย

4. เงื่อนไขความรู้ ในด้านเงื่อนไขความรู้ หมายถึง มีความรอบรู้เกี่ยวกับ วิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการวางแผน และความระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ คุณธรรมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต สำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนก็เช่นกัน ความรู้ ความรอบรู้ การรู้เท่าทันปัญหาที่จะเกิดขึ้นหากมีขยะมูลฝอยที่ขาดการบริหารจัดการที่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อตัวเราและชุมชนในอนาคต ดังนั้น คนในชุมชน ผู้นำ องค์กรที่เกี่ยวข้องต้องสร้างการรับรู้ที่จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รู้จักค้นคว้า เทคนิค วิธีการ เทคโนโลยีหรือแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีในชุมชนนั้นอย่างชาญฉลาด เช่น การหากลไก/เครื่องมือในการสร้างระบบการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน ให้สนับสนุนอุปกรณ์และงบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยีในการพัฒนาบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตั้งแต่ การประชาสัมพันธ์ภายในและภายนอกกลุ่มตลอดจนสังคมชุมชนอื่นๆ ให้ได้รับรู้ รับทราบถึงปัญหาและรู้จักวิธีการจัดการขยะมูลฝอยของครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน การค้นคว้า วิจัย หาวิธีการกำจัดขยะที่เหมาะสมกับชุมชนที่สุด การหาเทคโนโลยีใหม่ๆ เข้ามาช่วยในการจัดการ รวมทั้งการถ่ายทอดสิ่งเหล่านั้นให้ขยายวงกว้าง สร้างการรับรู้ร่วมกัน จนเกิดการปฏิบัติร่วมกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว

5. การมีคุณธรรม เงื่อนไขคุณธรรม คือ มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนก็เช่นเดียวกัน ต้องตั้งบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ ตั้งใจ มีความอดทนต่อการแก้ปัญหา เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นอาจไม่สามารถแก้ไขได้ในเร็ววัน ต้องใช้ความพยายาม เวลาและความตั้งใจ ดังนั้น คนในชุมชน ผู้นำหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงในเงื่อนไขคุณธรรมนี้ หนึ่งในการแก้ไขปัญหามูลฝอยของชุมชนก็เช่นกัน ทุกคนต้องมีคุณธรรม ไม่ก่อปัญหาให้คนอื่น ชุมชนอื่น รักษากฎ กติกาของชุมชน กฎหมายของรัฐ ปฏิบัติตามมติข้อตกลงของสังคมอย่างเคร่งครัด เช่น การทิ้งขยะในถังขยะ การจ่ายค่าบริการการจัดเก็บขยะ การไม่สร้างภาระขยะให้กับครัวเรือนอื่นๆ เป็นต้น ปัญหาขยะมูลฝอยย่อมไม่ก่อให้เกิดปัญหาตามมาในอนาคตอย่างแน่นอน

4. สรุป

สถานการณ์การเปลี่ยนแปลงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของสำนักงานคณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ รายงานไว้ว่า ประเทศไทยได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงในบริบทโลก และปัจจัยภายในประเทศทั้งเรื่องการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ การเพิ่มขึ้นของประชากร การพัฒนาเศรษฐกิจที่มุ่งการเจริญเติบโตและการแข่งขันทางด้านการค้าและการลงทุน ทำให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติเกินศักยภาพในการรองรับของระบบนิเวศนำไปสู่ความเสื่อมโทรมของ

ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ส่งผลต่อการเกิดสถานการณ์มลพิษและสิ่งแวดล้อมด้านต่าง ๆ เช่น มลพิษทางอากาศ น้ำและขยะมูลฝอยมีแนวโน้มเสื่อมโทรมและรุนแรงเพิ่มขึ้นจากการเจริญเติบโตทาง เศรษฐกิจ การขยายตัวของชุมชน และพฤติกรรมการใช้บริโภคที่ฟุ่มเฟือย จากการสำรวจข้อมูลด้านการ จัดการขยะมูลฝอยชุมชนของประเทศไทย พบว่า มีปริมาณขยะมูลฝอยชุมชนเพิ่มมากขึ้นทุกวัน ดังนั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องหาทางร่วมกันในการแก้ไขปัญหา ในอีกแนวทางที่สามารถจะ จัดการกับปัญหาดังกล่าวข้างต้นนั้น ผู้เขียนขอเสนอแนวทางการใช้หลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง พอสรุปได้ คือ 1) ความพอประมาณ หมายถึง การพอประมาณในทุกอย่าง มีความพอดีไม่มากหรือน้อย จนเกินไปโดยต้องไม่เบียดเบียนตนเอง หรือผู้อื่นให้เดือดร้อน เช่น การประกอบด้วยการใช้สิ่งของที่จำเป็น เพียงพอต่อความเป็นอยู่ มีอาหารที่พอรับประทาน ใช้สอยสิ่งของเครื่องอุปโภค บริโภคเพียงพอสำหรับ ตนเอง ครอบครัว ชุมชน ไม่ให้เหลือใช้จนกลายเป็นขยะ และล้นไปก่อความลำบากให้กับบุคคลอื่น เป็นต้น 2) ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจเกี่ยวกับระดับของความพอเพียงนั้น จะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผล โดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้นๆ อย่าง รอบคอบ ในครอบครัวหนึ่ง หรือชุมชนหนึ่งๆ ย่อมสามารถที่จะใช้เหตุและผลในการตัดสินใจอย่างใดอย่าง หนึ่งได้ การบริหารจัดการขยะของชุมชนก็เช่นเดียวกัน หากรู้ถึงเหตุและผลว่า บ้านเรือนใดมีขยะที่เกิน จากการควบคุมก็จะส่งผลต่อไปเป็นขยะของชุมชน การแก้ปัญหาก็จะยุ่งยากมากขึ้น 3) การมีภูมิคุ้มกัน ที่ดี การมีภูมิคุ้มกันที่ดีในตัวเอง หมายถึง การเตรียมตัวให้พร้อมรับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้าน การต่างๆ ที่จะเกิดขึ้นโดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้ง ไกลและใกล้ว่าจะส่งผลกระทบต่อเราอย่างไร ส่งผลกระทบต่อชุมชนอย่างไร กรณีการบริหารจัดการขยะ ก็เช่นเดียวกัน หากตัวเรา ครอบครัวเรา คนในชุมชนเรามีภูมิคุ้มกันด้านนี้ ช่วยเหลือ เกื้อกูล มีความ เข้มแข็งในการช่วยกันบริหารจัดการหรือแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยช่วยกัน ปัญหาเหล่านั้นก็จะไม่ส่งผล กระทบในด้านลบแก่ชุมชน ครอบครัวเรา หรือตัวเรา เช่น การสร้างทัศนคติ การสร้างเจตคติถึงปัญหาขยะ มูลฝอยและช่วยกันหาทางป้องกันปัญหาให้กับคนในชุมชนก็เป็นภูมิคุ้มกันที่ดีอย่างหนึ่งในการแก้ไขปัญหา ขยะของชุมชนเช่นเดียวกัน การมีกฎระเบียบ กฎหมาย ข้อตกลง มติทางสังคมที่เกี่ยวกับการจัดการขยะ มูล เป็นต้น 4) เงื่อนไขความรู้ หมายถึง มีความรอบรู้เกี่ยวกับ วิชาการต่างๆที่เกี่ยวข้องอย่างรอบด้าน ความรอบคอบที่จะนำความรู้เหล่านั้นมาพิจารณาให้เชื่อมโยงกัน เพื่อประกอบการ วางแผน และความ ระมัดระวังในขั้นตอนปฏิบัติ คุณธรรมประกอบด้วย มีความตระหนักในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต และมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต สำหรับการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของ ชุมชนก็เช่นกัน ความรู้ ความรอบรู้ การรู้เท่าทันปัญหาที่จะเกิดขึ้นหากมีขยะมูลฝอยที่ขาดการบริหาร จัดการที่ถูกต้องจะส่งผลกระทบต่อตัวเราและชุมชนในอนาคต ดังนั้น คนในชุมชน ผู้นำ องค์กรที่เกี่ยวข้อง ต้องสร้างการรับรู้ที่จะทำให้สามารถแก้ไขปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต รู้จักค้นคว้า เทคนิค วิธีการ

เทคโนโลยีหรือแนวทางในการบริหารจัดการขยะมูลฝอยที่มีในชุมชนนั้นอย่างชาญฉลาด เช่น การหา กลไก/เครื่องมือในการสร้างระบบการพัฒนาหมู่บ้านชุมชน ให้สนับสนุนอุปกรณ์และงบประมาณ บุคลากร เทคโนโลยีในการพัฒนาบริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ตั้งแต่ การประชาสัมพันธ์ภายในและ ภายนอกกลุ่มตลอดจนสังคมชุมชนอื่นๆ ให้ได้รับรู้ รับทราบถึงปัญหาและรู้จักวิธีการจัดการขยะมูลฝอย ของครอบครัว ชุมชน หมู่บ้าน การค้นคว้า วิจัย หาวิธีการกำจัดขยะที่เหมาะสมกับชุมชนที่สุด การหา เทคโนโลยีใหม่ๆเข้ามาช่วยในการจัดการ รวมทั้งการถ่ายทอดสิ่งเหล่านั้นให้ขยายวงกว้าง สร้างการรับรู้ ร่วมกัน จนเกิดการปฏิบัติร่วมกันในการแก้ไขปัญหาดังกล่าว และ 5) การมีคุณธรรม คือ มีความตระหนัก ในคุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริตและมีความอดทน มีความเพียร ใช้สติปัญญาในการดำเนินชีวิต ในการ บริหารจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนก็เช่นเดียวกัน ต้องตั้งบนพื้นฐานของความซื่อสัตย์ ตั้งใจ มีความ อดทนต่อการแก้ปัญหา เนื่องจากปัญหาที่เกิดขึ้นอาจไม่สามารถแก้ไขได้ในเร็ววัน ต้องใช้ความพยายาม เวลาและความตั้งใจ ดังนั้น คนในชุมชน ผู้นำ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องยึดแนวทางปรัชญาของเศรษฐกิจ พอเพียงในเงื่อนไขคุณธรรมนี้ อนึ่งในการแก้ไขปัญหาขยะมูลฝอยของชุมชนก็เช่นกัน ทุกคนต้องมีคุณธรรม ไม่ก่อปัญหาให้คนอื่น ชุมชนอื่น รักษากฎกติกาของชุมชน กฎหมายของรัฐ ปฏิบัติตามมติข้อตกลงของ สังคมอย่างเคร่งครัด เช่น การทิ้งขยะในถังขยะ การจ่ายค่าบริการการจัดเก็บขยะ การไม่สร้างภาระขยะ ให้กับครัวเรือนอื่นๆ เป็นต้น

5. บรรณานุกรม

- การพัฒนาชุมชน กระทรวงมหาดไทย. (2548). **คู่มือการดำเนินงานเครือข่ายวิสาหกิจชุมชน ตามแผน ปฏิบัติการกรมการพัฒนาชุมชน**. กรุงเทพฯ : กระทรวงมหาดไทย.
- กรมควบคุมมลพิษ. (2556). **สรุปสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ.2556**. กรุงเทพฯ : กรมควบคุมมลพิษ.
- คำแถลงนโยบายของคณะรัฐมนตรี พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557. สืบค้นเมื่อ 26 พฤษภาคม 2558. จาก <http://www.most.go.th/main/index.php/about-us/policy-most/2558/3947.html>
- ชมรมคนรักในหลวง (2557). **พระราชดำรัสของในหลวง ร.9 เกี่ยวกับปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง**. สืบค้นเมื่อ 15 พฤษภาคม 2561. จาก <http://welovethaiking.com/blog/>
- สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2550). **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและ สังคมแห่งชาติฉบับที่ 10 (2550 - 2554)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการ เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. (2554). **แผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 11 (2555 - 2559)**. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ.